

ΟΛΑ ΔΕΙΧΝΟΥΝ
– ΚΑΙ όλοι φαίνεται να έχουν πεισθεί – ότι η διαδικασία για την οικονομική και νομισματική ενοποίηση της Ευρώπης έχει μπει οριστικά και αμετάκλητα στην τελική φάση της, όπως περίπου έχει προδιαγραφεί

από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Μετά από μια δεκαετία έντονων και επίπονων διαπραγματεύσεων, συγκρούσεων, συμβιβασμών σε πολιτικό και διπλωματικό επίπεδο και αμέτρητες ανθρωποώρες μελετών, αναλύσεων και σχεδιασμών, το σκηνικό και οι

νομισματική εναρμόνιση άρχισαν πολύ νωρίς, το 1969 με την πρώτη έκθεση Werner, και συνεχίστηκαν στη συνέχεια – χωρίς μεγάλη επιτυχία, είναι αλήθεια – με το μηχανισμό του “φιδιού” και τη δημιουργία του ecu.

Πολλοί θεωρούν ότι το πολιτικό μέλλον της Ευρώπης είναι συνυφασμένο με την ύπαρξη του ενιαίου νομίσματος. Ο καγκελάριος Κολ έχει δηλώσει ότι η δημιουργία του κοινού νομίσματος θα οδηγήσει στην πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης, και κατά συνέπεια η εισαγωγή του αποτελεί για τους Ευρωπαίους υπόθεση “ειρήνης ή πολέμου”, αφού η μη πραγματοποίησή του θα οδηγήσει σε ανταγωνιστικές υποτιμήσεις, εμπορικούς πολέμους μεταξύ των εταίρων, αποκλίσεις στις νομισματικές και δημοσιονομικές πολιτικές, με αποτέλεσμα η Ευρώπη να γυρίσει πολλές δεκαετίες πίσω και να κινδυνεύσει θανάσιμα το κοινοτικό κεκτημένο.

Η κυρίαρχη άποψη σήμερα είναι ότι οι

...ET ALTERA PARS ΜΙΑ ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΙΣΙΟΔΟΞΗ ΑΠΟΨΗ

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΚΚΟΜΕΛΗΣ

μηχανισμοί έχουν στηθεί και θα είναι έτοιμοι να λειτουργήσουν την 4η Ιανουαρίου 1999 προκειμένου να αρχίσει να εκτυλίσσεται η πρωτόγνωρη διαδικασία υποκατάστασης δέκα τουλάχιστον εθνικών ευρωπαϊκών νομισμάτων από ένα κοινό νόμισμα.

Το κοινό νόμισμα είναι απαραίτητο προκειμένου να ολοκληρωθεί και να λειτουργήσει αποτελεσματικά η ενιαία αγορά. Η ύπαρξη πολλών νομισμάτων, η διακύμανση της ισοτιμίας τους και το κόστος μετατροπής τους προφανώς δημιουργούν δυσχέρειες, ασάφειες και αβεβαιότητες τόσο στην ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων, αγαθών και υπηρεσιών όσο και στην καλύτερη κατανομή των πόρων. Για το λόγο ακριβώς αυτό οι προσπάθειες για

προοπτικές του ευρώ είναι ενθαρρυντικές, αφού η βούληση των κυβερνήσεων έχει εκφραστεί με σαφήνεια και έχουν δεσμευτεί, με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και το Σύμφωνο Σταθερότητας, να συντονίσουν – ή καλύτερα να ταυτίσουν τη νομισματική και δημοσιονομική τους πολιτική σύμφωνα με τα κριτήρια σύγκλισης. Σημαντικό ρόλο προς την κατεύθυνση αυτή θα παίξει και η ανεξάρτητη Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Στόχος όλων των κυβερνήσεων είναι η δημιουργία ενός σταθερού και ισχυρού νομίσματος, τουλάχιστον εξ ίσου σταθερού και ισχυρού όσο το γερμανικό μάρκο.

Η 4η Ιανουαρίου 1999 θα αποτελέσει την αρχή και όχι την κατάληξη της περιπέτειας. Η συνέχεια θα πρέπει να αποδείξει ότι το

εγχείρημα αυτό ήταν μια σωστή επιλογή, ότι έγινε την κατάλληλη χρονική στιγμή, ότι το νέο νόμισμα αντικατοπτρίζει σωστά επίπεδα τιμών και παραγωγικότητας, ότι είναι γενικά αποδεκτό μέσα και έξω από τα όρια των κρατών που το υιοθέτησαν. Οτι δεν είναι μόνο μέτρο αξίας και μέσο συναλλαγών αλλά και αποθεματικό αξίας.

απόφαση διεύρυνσης της ΕΕ προς την Πολωνία, Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβενία και Εσθονία – χώρες στις οποίες ασκεί ισχυρότατη οικονομική και πολιτική επιρροή – η Γερμανία χειραφετείται πλήρως απ' όλες τις συνέπειες της ήττας της το 1945, και μάλιστα με τρόπο απόλυτα ειρηνικό και συνεκτικούς δεσμούς με τις παραπάνω πολύ ισχυρότερους από αυτούς του παρελθόντος.

ΤΟ ΒΑΡΟΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΟΙΝΟΥ νομίσματος και της πολιτικής ενοποίησης της Ευρώπης ήταν το αποτέλεσμα ενός διπλωματικού ελιγμού, με τον οποίο η Γαλλία προσπάθησε να εξουδετερώσει εκ των προτέρων κάθε πρόθεση ανεξαρτητοποίησης της Γερμανίας ύστερα από την κατάρρευση του τείχους του Βερολίνου και ουσιαστικά τέθηκε ως προϋπόθεση για την επανενοποίησή της. Ακόμη και τα κριτήρια σύγκλισης διατυπώθηκαν για πρώτη φορά από τη γαλλική κυβέρνηση. Πέρα από τα κριτήρια σύγκλισης όμως, η Γερμανία πήρε και άλλα ανταλλάγματα: τον καθορισμό της Φραγκφούρτης ως έδρας της μελλοντικής Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, την κατάργηση του ecu και την αντικατάστασή του από το ευρώ, το Σύμφωνο Σταθερότητας. Με τον τρόπο αυτό η Γερμανία εξασφάλισε ουσιαστικά την υιοθέτηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση ενός νομίσματος και μιας οικονομικής πολιτικής που ταυτίζονται με το δικό της νόμισμα και το γερμανικό πρότυπο κοινωνίας, αφού είχε ήδη εξασφαλίσει προκαταρκτικά την ύπαρξη στον πυρήνα του μελλοντικού ευρώ μιας ισχυρής ζώνης μάρκου, χάρη στα νομίσματα της Ολλανδίας, της Αυστρίας και του Βελγίου-Λουξεμβούργου. Ενοποιημένη και με το νόμισμά της βασικό άξονα του μελλοντικού ευρωπαϊκού νομίσματος, η Γερμανία μεταβλήθηκε σε ηγετική δύναμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατά συνέπεια δεν έχει κανένα λόγο να αντιτίθεται στην πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης. Μετά δε και την

ΟΙ ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΕΣ

ΟΛΕΣ ΑΥΤΕΣ ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝ ΠΟΛΛΑ ερωτήματα. Είναι δυνατόν ένας διπλωματικός ελιγμός να δημιουργήσει ένα σταθερό νόμισμα; Είναι δυνατόν να επιβληθεί εκ των άνω χωρίς λαϊκή αποδοχή και υποστήριξη; Είναι δυνατόν λαοί με εντελώς διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης, κοινωνικής οργάνωσης, διαφορετικές εθνικές και ιστορικές παραδόσεις να υιοθετήσουν ένα νέο νόμισμα; Η νομισματική ενοποίηση είναι προϋπόθεση ή επακόλουθο της πολιτικής ενοποίησης; και ποιες θα είναι οι επιπτώσεις στις εθνικές οικονομίες;

Η μέχρι τώρα νομισματική ιστορία διδάσκει ότι η νομισματική ενοποίηση – η επιβολή δηλαδή ενός κοινού νομίσματος σε περισσότερες από μία οικονομικές περιοχές – ήταν το αποτέλεσμα απορρόφησης, αν όχι υποταγής, ασθενεστερών πολιτικών οντοτήτων από άλλες ισχυρότερες, οι οποίες και επέβαλαν το νόμισμά τους. Αυτό συνέβη στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, στη Γερμανία του Μπίσμαρκ, στην Ιταλία του Γκαριμπάλντι. Αντίθετα η νομισματική ένωση μεταξύ Πρωσίας και Αυστροουγγαρίας το 1857 όχι μόνο απέτυχε αλλά ούτε τον πόλεμο απέτρεψε μεταξύ των δύο χωρών. Εξ ίσου αποτυχημένη ήταν το 19ο αιώνα και η Λατινική Ένωση. Μόνον η Σκανδιναβική νομισματική ένωση, μεταξύ Σουηδίας, Δανίας και Νορβηγίας, συγγενικών δηλαδή χωρών με συμπληρωματικές οικονομίες, μπορεί να

θεωρηθεί ως σχετικά επιτυχημένη αφού διήρκεσε 59 χρόνια.

Κατά συνέπεια, η πολιτική βούληση δεν φαίνεται επαρκής για την καθιέρωση ενός κοινού νομίσματος. Η ύπαρξη συνεκτικών πολιτικών δομών, ικανών να εγγυηθούν την προστασία του, είναι αναγκαία – αν και ανεπαρκής – προϋπόθεση για την ισχύ και τη σταθερότητά του. Αν αυτό αληθεύει τίθεται πειστικά το πρόβλημα της – οποιασδήποτε μορφής – πολιτικής ενοποίησης του ευρωπαϊκού χώρου.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΟΠΙΗΣΗ

ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΟ ΟΤΙ Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ και πολιτικής ενοποίησης σχεδιάστηκε και επιβλήθηκε στη (δυτική) Ευρώπη από τις Ηνωμένες Πολιτείες αμέσως μετά το τέλος του πολέμου. Η βασική υπόθεση ήταν ότι η ειρήνευση της Ευρώπης και η αποτροπή του ενδεχομένου ενός νέου πολέμου δεν μπορούσε να βασιστεί παρά στην ενσωμάτωση της ηττημένης Γερμανίας μέσα σ' ένα ευρύτερο οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο που θα περιελάμβανε το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό από τις πρώην εμπόλεμες χώρες, οι οποίες θα αντικαθιστούσαν τους μέχρι τότε οικονομικούς και πολιτικούς τους ανταγωνισμούς με μία προσπάθεια προσέγγισης και συνεργασίας, με απώτερη προοπτική την πολιτική και οικονομική ενοποίηση. Η εφαρμογή του σχεδίου διευκολύνθηκε από τη διχοτόμηση της Ευρώπης από το “σιδηρούν παραπέτασμα”, τη συνολική αμυντική κάλυψη της από τις Ηνωμένες Πολιτείες μέσω του ΝΑΤΟ, τη ριζική αναμόρφωση των δομών και θεσμών του νέου γερμανικού κράτους σε αποκεντρωμένη βάση (Ομόσπονδα κρατίδια, Ομοσπονδιακή Τράπεζα, νέο Μάρκο) με ταυτόχρονη απαλλαγή του από την υποχρέωση καταβολής πολεμικών επανορθώσεων και τη συνολική και χωρίς εξαιρέσεις χρηματοδότηση της ανασυγκρότησης μέσω του Σχεδίου Μάρσαλ,

που ανέλαβε να διαχειριστεί ο νεοϊδρυμένος Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας, προετοιμάζοντας έτσι την εμφάνιση και καθιέρωση των άλλων καθαρά ευρωπαϊκών οργανισμών όπως η Ευρωπαϊκή Κοινοπραξία Ανθρακος και Χάλυβος και η Ευρωπαϊκή Κοινή Αγορά.

Την αμερικανική παρέμβαση αποδέχθηκε ένα ευρύ φάσμα πολιτικών δυνάμεων στις χώρες της δυτικής Ευρώπης και στήριξε – έντονα – η καθολική εκκλησία. Εντούτοις, μετά από τόσες προσπάθειες, μετά από μια πρωτόγνωρη εμπειρία πενήντα και πλέον χρόνων ειρήνης, προόδου και ευημερίας φαίνεται ότι ένα μεγάλο ποσοστό Ευρωπαίων, ίσως και πλειοψηφικό, εξακολουθεί να είναι προσηλωμένο στις εθνικές και εθνικιστικές του παραδόσεις, να θεωρεί την Ευρώπη ως μια γεωγραφική μάλλον παρά υπερεθνική πολιτική πραγματικότητα. Αλλά και σε κυβερνητικό επίπεδο η αντίληψη του ρόλου και του περιεχομένου της ευρωπαϊκής ενοποίησης διαφέρει αισθητά από κράτος σε κράτος, ιδιαίτερα τα μεγάλα. Θα πρόκειται για συνομοσπονδία ή για ομοσπονδία κρατών; και τι τύπου; αμερικανικού, γερμανικού ή ελβετικού; και ποιες θα είναι οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου και της Επιτροπής; πώς θα εκδηλώνεται η λαϊκή κυριαρχία και θα πραγματώνεται ο δημοκρατικός έλεγχος; ποια Ευρώπη θέλουμε να οικοδομήσουμε;

Την περίοδο αυτή είναι σαφές ότι οι μεγάλες χώρες αλλά και πολλές μικρές – αρνούνται να παραχωρήσουν κυριαρχικά τους δικαιώματα σ' ένα υπερεθνικό πολιτικό όργανο. Πολλές, όπως η Μεγάλη Βρετανία, έχουν πολύ συγκεκριμένες απόψεις για τη μορφή και τα όρια της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Και φυσικά παραμένει το μεγάλο ερώτημα του είδους των σχέσεων και της ισορροπίας δυνάμεων με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Το Ηνωμένο Βασίλειο επιλέγει πάγια την ειδική σχέση μαζί τους σε βάρος ενός σαφούς ευρωπαϊκού προσανατολισμού.

Η Γερμανία, όπως έγραφε πριν λίγο ο Karl Lamers, στέλεχος του χριστιανοδημοκρατικού κόμματος, “έχει από καιρό επιλέξει την Ευρώπη, η οποία είναι τμήμα του συνολικού αμερικανικού

συστήματος. Οι ΗΠΑ είναι μέρος του ευρωπαϊκού συστήματος. Είναι μέσα και έξω, ευρωπαϊκές και μη ευρωπαϊκές”. Η Γαλλία έχει πάντα μια πιο ανεξάρτητη – αν όχι ανταγωνιστική – άποψη.

ΤΟ ΙΣΧΥΡΟ ΕΥΡΩ

ΕΝΑ ΙΣΧΥΡΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΝΟΜΙΣΜΑ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΜΟΙΡΑΙΑ και αποθεματικό, νόμισμα δηλαδή στο οποίο ιδιώτες και κράτη διατηρούν τα επίσημα συναλλαγματικά τους διαθέσιμα. Το ρόλο αυτό παίζει σήμερα το δολάριο. Όπως είναι γνωστό, το αποθεματικό νόμισμα προσφέρει ισχυρά πλεονεκτήματα στον εκδότη του. Τον απαλλάσσει από την υποχρέωση διακράτησης συναλλαγματικών διαθεσίμων, διευκολύνει την εξαγωγή κεφαλαίων, επιτρέπει την άνετη – και φθηνή – χρηματοδότηση συναλλαγματικών και δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Η στήριξη του δεν είναι υποχρέωση μόνον του εκδότη του αλλά και του συνόλου του διεθνούς νομισματικού συστήματος. Είναι πάνω από το σύστημα γιατί είναι ο άξονας του συστήματος.

Ενα ισχυρό αποθεματικό ευρώ θα είναι άμεσος ανταγωνιστής του δολαρίου σε παγκόσμιο επίπεδο, αφού – τουλάχιστον – το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών δεν θα έχει κανένα λόγο να διατηρεί τα επίσημα αποθέματά του σε δολάρια. Ο ανταγωνισμός αυτός θα μεταφερθεί μοιραία και σε πολιτικό επίπεδο. Στην περίπτωση αυτή η Ευρωπαϊκή Ένωση θα έχει τη βούληση, το σθένος και τα μέσα να διαπραγματευτεί με τις ΗΠΑ την ανακατανομή των ρόλων, και τη διαχείριση των επιπτώσεων;

Η προστασία του ισχυρού, αποθεματικού ευρώ, προϋποθέτει ενιαία και αυστηρή δημοσιονομική και νομισματική πολιτική. Η έλλειψη κεντρικής κυβέρνησης οποιασδήποτε μορφής στα πλαίσια της ΟΝΕ επιδιώκεται να καλυφθεί αφ’ ενός μεν με τη μεταφορά αρμοδιοτήτων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ένα μη εκλεγμένο όργανο που θα μπορεί (;) να ανατρέψει αποφάσεις δημοκρατικά

εκλεγμένων κυβερνήσεων, αφ’ ετέρου δε με την καθιέρωση των κριτηρίων σύγκλισης.

Τα κριτήρια σύγκλισης, και το “ποινολόγιο” που συνιστά το Σύμφωνο Σταθερότητας που τα συνοδεύουν, έχουν σαφή τεχνοκρατικό χαρακτήρα και ελπίζεται ότι θα επιβάλουν ομοιόμορφους κανόνες δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής που θα εξασφαλίσουν χαμηλά επιτόκια και σταθερότητα τιμών. Πολλοί όμως τα κρίνουν ανεπαρκή – αν όχι αντιφατικά – για να στηρίξουν και να προωθήσουν τη συνοχή και την ισόρροπη ανάπτυξη των κρατών-μελών.

Υποστηρίζεται ακόμη ότι, για λόγους ευκαμψίας, δεν είναι αναγκαίο τα κράτη να ακολουθούν με τον ίδιο ρυθμό τις πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις της Ένωσης. Ορισμένα κράτη μπορούν να συνασπίζονται και να συνεργάζονται στενότερα, εντός της Ένωσης, προκειμένου να επιτύχουν στόχους στους οποίους αποδίδουν ιδιαίτερη προτεραιότητα. Στην περίπτωση του κοινού νομίσματος, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Σουηδία και η Δανία έκριναν, για την ώρα τουλάχιστον, ότι δεν θα έπρεπε να συμμετάσχουν παρά το γεγονός ότι καλύπτουν τα κριτήρια.

Με τον τρόπο αυτό διατηρούν τα προνόμια της συμμετοχής στην ενιαία αγορά και ταυτόχρονα μπορούν να εκμεταλλευτούν τα πλεονεκτήματα που προσφέρει μια αυτόνομη δημοσιονομική, νομισματική και, κυρίως, συναλλαγματική πολιτική, αποκτώντας έτσι τη δυνατότητα επίτευξης σημαντικών κερδών στο εξαγωγικό τους εμπόριο. Οπότε μπορεί να τεθεί το ερώτημα περί ποιας ενιαίας αγοράς πρόκειται.

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΕΙΝΑΙ ΔΥΣΚΟΛΟΤΕΡΑ, είναι στον τομέα της αναπτυξιακής πολιτικής και των διαρθρωτικών αλλαγών. Είναι γνωστό ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές στα επίπεδα ανάπτυξης τόσο μεταξύ των κρατών-μελών της Ένωσης όσο και στο

εσωτερικό των ιδίων των κρατών. Η χρηματοδότηση των επενδύσεων υποδομών κάθε μορφής προϋποθέτει αυξημένους πόρους που δεν μπορούν να προέρχονται παρά από μεταβιβάσεις κεφαλαίων από το κέντρο προς την περιφέρεια ή από κρατικό δανεισμό. Η μεταφορά πόρων από το κέντρο προϋποθέτει ισχυρή κεντρική κυβέρνηση, η οποία διαθέτει και τα ανάλογα έσοδα, όπως συμβαίνει στις Ηνωμένες Πολιτείες όχι όμως και στον κοινοτικό προϋπολογισμό. Ο κρατικός δανεισμός εξ άλλου θα συρρικνωθεί στα στενά πλαίσια που προβλέπουν τα κριτήρια σύγκλισης και ιδιαίτερα το κριτήριο της διαρκούς συγκράτησης του δημοσιονομικού ελλείμματος στο 3% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος.

Το κριτήριο αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί γραφειοκρατικό αν όχι “κομπογιαννίτικο”, όταν είναι γνωστό τι αβεβαιότητα περιέχουν και με πόση προσέγγιση προσδιορίζονται τα μακροοικονομικά μεγέθη, ιδιαίτερα σε χώρες όπου περισσότερο από το μισό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος προέρχεται από τον τριτογενή τομέα, πράγμα που επιβεβαιώνεται από τα απτά δείγματα “δημιουργικής λογιστικής”, στην οποία επιδόθηκαν οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών, προκειμένου να συμπεριληφθούν στην πρώτη ομάδα των μελών του ευρώ.

ΟΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

ΣΕ ΜΑ ΕΥΡΩΠΗ ΟΜΩΣ ΟΠΟΥ ΟΙ ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΝΕΠΤΥΓΜΕΝΕΣ χώρες δεν θα μπορούν να προσαρμόσουν την οικονομία τους μέσω διορθωτικών αλλαγών της ισοτιμίας του νομίσματός τους ούτε να ελπίζουν σε ανακατανομή πόρων μέσω μιας ομοσπονδιακής κυβέρνησης, η μόνη δυνατότητα προσαρμογής που θα διαθέτουν θα είναι η αύξηση της παραγωγικότητας και η μείωση των εισοδημάτων και των κοινωνικών παροχών – αυτό δηλαδή που διακριτικά περιγράφεται ως διαρθρωτικές αλλαγές και απορρύθμιση της αγοράς εργασίας.

Το πρόβλημα της Ευρώπης είναι ότι η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος πραγματοποιείται σε μια περίοδο όπου η ανεργία σε όλες σχεδόν τις χώρες, βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο των εξήντα τελευταίων ετών, με συνέπεια κάθε περαιτέρω αύξησή της να απειλεί με κατάρρευση το ευρωπαϊκό πρότυπο κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης, που δίκαια θεωρείται ως μια από τις μεγαλύτερες κοινωνικές κατακτήσεις των λαών της. Σε μία περίοδο έντονου διεθνούς ανταγωνισμού και παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, η κατάρρευση του ευρωπαϊκού προτύπου θα τείνει να δημιουργήσει ασιατικές ή νοτιο-αμερικανικές μορφές κοινωνικής οργάνωσης και προστασίας. Κάτω από τέτοιες συνθήκες ποιος θα μπορούσε να αποκλείσει την εμφάνιση πολιτικών δυνάμεων που θα υπόσχονται την αύξηση της απασχόλησης και της κοινωνικής αλληλεγγύης και προστασίας, που μοιραία θα αντιμάχονται τις αρχές της ισχύος και της σταθερότητας του νομίσματος;

Και αν ένα κράτος δεν μπορεί να διατηρήσει το έλλειμμα των δημοσίων δαπανών στο επίπεδο του 3% λόγω αυξημένων αμυντικών – ή για ένα οποιοδήποτε άλλο έκτακτο λόγο – δαπανών, θα τιμωρείται σύμφωνα με τις αρχές του Συμφώνου Σταθερότητας;

ΟΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ

ΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΚΑΙΡΟ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΤΑΙ Η ΑΠΟΨΗ ότι, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μειώνεται η πρωτοβουλία κινήσεων και συνεπώς και η δύναμη των εθνικών κυβερνήσεων. Η άποψη αυτή έχει σχετική μόνον αξία. Οι εθνικές κυβερνήσεις μετρούν ακόμη και θα μετρούν και μετά την εμφάνιση του κοινού νομίσματος. Το κοινό νόμισμα θα αποτελεί βεβαίως ευθύνη της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Όλες οι άλλες αποφάσεις όμως για την οικονομική και δημοσιονομική πολιτική θα λαμβάνονται από τις εθνικές κυβερνήσεις. Και φυσικά δεν πρέπει να παραβλέπονται οι εξαιρετικά ευαίσθητοι τομείς των εξωτερικών σχέσεων και της άμυνας, όπου μέχρι σήμερα κατέστη αδύνατο να υπάρξει κοινή

κοινοτική πολιτική. Η ανεξαρτησία όμως των εθνικών κυβερνήσεων, σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια ή τουλάχιστον τη δυσκηνσία των κοινοτικών μηχανισμών, δεν συμβάλλει ιδιαίτερα στη συνοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Είναι γεγονός ότι ο αγγλο-αμερικανικός τύπος και οι ιθύνοντες κύκλοι των δύο αυτών χωρών δεν υποδέχθηκαν ιδιαίτερα ευνοϊκά την ιδέα του κοινού νομίματος, για ευνόητους πολιτικούς λόγους. Μήπως όμως η φράση του Μίλτον Φρίντμαν ότι “η Ευρώπη είναι μια χαρακτηριστικά ακατάλληλη περίπτωση για την εφαρμογή ενός κοινού νομίματος” – “σήμερα”, θα μπορούσε να προσθέσει κάποιος – προσεγγίζει την πραγματικότητα; Μήπως οι συνθήκες δεν έχουν ωριμάσει ακόμη αρκετά για τη δημιουργία ενός ισχυρού κοινού ευρωπαϊκού νομίματος; Η απόφαση για τη δημιουργία του

ευρώ ήταν μια καθαρά πολιτική απόφαση. Το μέλλον του θα εξαρτηθεί σε μεγάλη έκταση από τη διαπλοκή των οικονομικών και πολιτικών εξελίξεων σε εθνικό και διεθνές, αν όχι παγκόσμιο επίπεδο, κατά τη διάρκεια των πέντε ή δέκα προσεχών ετών. Κατά την περίοδο αυτή, που θα συνεχίζεται η ενοποιητική διαδικασία, θα πρέπει να έχει λυθεί και το πρόβλημα της Γερμανίας. Μια έξαρση των ηγεμονικών τάσεων της χώρας αυτής κινδυνεύει να αποδυναμώσει ή να αποπροσανατολίσει τη διαδικασία πολιτικής και οικονομικής ενοποίησης της Ευρώπης. Ήδη όμως πολλοί υποστηρίζουν ότι η διαδικασία αυτή δεν θα ολοκληρωθεί παρά τότε μόνο που η ενωμένη Ευρώπη θα καλύπτει την περιοχή από τον Ατλαντικό στα Ουράλια, αν όχι το Βλαδιβοστόκ! Αλλά αυτό είναι ένα άλλο κεφάλαιο της ιστορίας.